

ROLURILE PENTRU SOPRANA DE COLORATURĂ ÎN OPERA FRANCEZĂ DIN CEA DE-A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI PRIMELE DECENII ALE SECOLULUI XX

Alida Monica Doriană Barbu

Cuvinte cheie

Philine Olympia, Lakmé, Le Feu, soprană de coloratură

REZUMAT

Ca prime argumente ale alegerii operei franceze pentru teza de doctorat invoc simpatia mea pentru acest popor, admirația pentru cultura sa, încântarea pe care pronunția unei limbi atât de nobile și sentimentale mi-o aduce. Cine nu s-a delectat cu bijuteriile literaturii franceze, oferite de Balzac, Flaubert, Hugo, Baudelaire, Montesquieu, Chateaubriand? Cine nu s-a îmbătat de culoare urmărind în albumele de artă sau în muzee pictura nepieritoare a lui Monet, Manet, Renoir, Delacroix, Matisse, Cézanne, Gauguin, Géricault? Nemaivorbind de afinitatea care există între România și Franța, România fiind atât în secolul al XIX-lea, cât și în secolul XX, o țară eminentamente francofonă și francofilă. Mari personalități ale culturii românești, precum Constantin Brâncuși, Emil Cioran, Eugen Ionesco, George Enescu, Tristan Tzara, Monseniorul Ghika și-au găsit refugiu și a doua patrie în Franța

Și totuși, muzica este argumentul suprem. În nicio cultură muzicală nu am găsit un limbaj care să mi se potrivească atât de mult, căci după doinele, cântecele și operele ce ilustrează specificul țării noastre, sufletul meu vibrează la claritatea, strălucirea și simplitatea maiestuoasă a melodismului francez.

Belcanto-ul italian, cu Lucia din *Lucia di Lammermoor*, Adina din *Elixirul Dragostei* de Gaetano Donizetti și Gilda din *Rigoletto*, pe care am avut până acum șansa de a le interpreta, mi-a adus mari satisfacții și beneficii profesionale, căci arta de a cânta frumos, frazarea și coloraturile sunt prerogativele operei italiene.

Nu pot să uit contribuțiile operei germane, școala lui Mozart, care imprimă drumul corect de urmat pentru o voce în formare, inclusiv pentru o voce ajunsă la o oarecare maturitate. Nu prezintă riscuri, nu deraiază pe drumuri nebătute, nu suprasolicită vocea, iar muzica din *Die*

Entführung aus dem Serail (Răpirea din serai) cu rolurile Konstanze și Blonde, ce se potrivesc tipologiei mele vocale, rămâne mereu de actualitate. Opera mozartiană consolidează tehnica vocală, structurează datele deja deținute despre arta cântului, încântă prin muzicalitate, dinamism și provocare vocală.

Dar rafinamentul și măsura în toate, care pot constitui *motto*-ul operei franceze, sunt cele ce m-au cucerit definitiv. Am apreciat la compozitorii francezi dorința lor de individualizare, căci au dorit să nu fie tributari niciunei culturi muzicale, ținând mult la specificul lor național.

Jean-Baptiste Lully (1632-1687), deși italian la origine, a întemeiat opera franceză, care se diferențiază de tendințele de virtuozitate vocală și de ornamentele excesive italiene prin respectul pentru text, prin declamația dramatică, prin importanța dată recitativului, statornicind uvertura franceză în trei mișcări (lent-repede-lent), în contradicție cu uvertura italiană (repede – lent - repede). În timpul „Războiului bufonilor” din 1752, Jean-Philippe Rameau (1683-1764) combate argumentele enciclopediștilor conduși de Jean-Jacques Rousseau, partizani ai operei italiene. François Philidor (1726-1795) și Pierre-Alexandre Monsigny (1729-1817) deschid drumul operei comice, replica franceză dată operei bufonilor italiene. Etienne-Nicolas Méhul (1760-1817) cultivă sentimentul național în timpul Revoluției Franceze din 1789 și împreună cu André Modeste Grétry (1741-1813), precursorul operei romantice și cu Luigi Cherubini (1760-1842), deschid calea dramei romantice prin introducerea *leitmotivelor* și a stilului *arioso*, prefigurându-l pe Richard Wagner. Daniel François Auber este părintele *grand-opéra*, varianta franceză a operei seria italiene. În secolul XX, „Grupul celor șase”, înființat în 1918 de Georges Auric, Louis Durey, Arthur Honegger, Germaine Tailleferre, Darius Milhaud și Francis Poulenc, dorea să se delimiteze de impresionism și de desfășurările post-wagneriene, militând pentru restaurarea sentimentului clasic francez, iar pe de altă parte pentru exaltarea realului.

Firul roșu care străbate cele patru opere alese de mine, tema lor comună este exotismul, pitorescul, etosul, fantasticul și magicul. Opera *Mignon* de Ambroise Thomas este impregnată de nostalgia față de etosul italian. Țara elogiată în opera *Mignon* de către eroina cu același nume, este țara unde înflorește portocalul, țara fructelor de aur, unde primăvara este eternă sub un cer mereu albastru, conferind astfel Italiei o alură exotică, luminoasă, chiar dacă atmosfera e umbrită de conflictul dintre Mignon și actrița Philine. *Lakmé* ne dezvăluie o parte din misterele Indiei, unde castele sunt bine delimitate și nu permit intruziuni din partea celor de altă nație sau credință. *Les Contes d'Hoffmann* de Jacques Offenbach se bazează pe povestirile lui E.T.A. Hoffmann și ne

introduc într-o atmosferă funambulescă populată de ființe fantastice, precum Olympia, păpușa mecanică trezită la viață, sau vrăjitorul Coppélius, suprealismul fiind cuvântul-cheie al operei. *L'Enfant et les Sortilèges* de Maurice Ravel reprezintă chintesența lumii magice, căci toate animalele, obiectele, până și focul primesc glas și manifestări umane pentru a-și exprima dezacordul față de răul tratament aplicat lor de copilul răzgâiat. *L'Enfant et les Sortilèges* este o feerie muzicală, am putea spune cu subiect pentru cei mici, dar învățămintele pot fi primite și de adulții care înțeleg simbolismul din spatele faptelor concrete.

Viețile celor patru compozitori se întrepătrund, căci Ambroise Thomas a câștigat competiția pentru Premiul Romei în 1832, iar Maurice Ravel se clasează pe locul II la același concurs în 1901. Libretistii operelor *Mignon* și *Les Contes d'Hoffmann* au fost Jules Barbier și Michel Carré. Marie van Zandt a fost soprana de coloratură ce a interpretat întâia oară rolul Philinei din opera *Mignon*, producând o asemenea impresie puternică asupra lui Delibes ce asistase la premieră, încât acesta a compus rolul Lakmé special pentru ea. Tenorul Jean-Alexandre Talazac a fost primul Hoffmann din *Les Contes d'Hoffmann* și primul Gérald în opera *Lakmé*, iar Jules Danbé a dirijat atât opera *Lakmé*, cât și opera *Les Contes d'Hoffmann*. Ravel îl va admira pe Delibes. Preferința pentru tema automatului, a păpușii mecanice, s-a manifestat nu doar la Jacques Offenbach în *Les Contes d'Hoffmann* prin crearea personajului Olympia, ci și la Léo Delibes în baletul *Coppélia* și la Maurice Ravel în lucrarea neterminată *Olympia*. Au fost niște compozitori solidari, căci Offenbach a dirijat operele lui Delibes, iar ultimul a terminat opera *La Belle Lurette* de Offenbach. Thomas, Offenbach și Delibes au fost reprezentanți de seamă ai operei franceze în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în timp ce Ravel este un demn continuator al lor și inovator al secolului XX.

Așa cum zeița Lakṣmi avea 8 avataruri care o caracterizau în aceeași măsură, ca apele pietrei în mai multe culori *aura mistica*, rolurile operistice prezintă un caleidoscop de stări care dezvăluie fațete ale umanului ce nu își găsesc mereu manifestarea în viața reală, dar există adânc în noi. Philine este prototipul femeii puternice, care trece peste desconsiderarea celui pe care îl iubește în secret și își continuă viața. Le Feu poate reprezenta femeia neglijată și neapreciată, în care arde furia și pârjolește tot în jur când zăgazurile autocontrolului se sfarmă. Olympia este femeia-marionetă a bărbaților (tată, iubit), care se va trezi mai devreme sau mai târziu și se va revolta cu prețul vieții (dezasamblarea automatului). Lakmé pare a avea o soartă mai bună, dar a ei e cea mai tristă. E iubită, dar la modul superficial, și total neînțeleasă. Gândirea, cultura, idealurile ei se lovesc de ignoranța lui Gérald, iar sinuciderea ei prin înghițirea florii de *datura* o

scutește de o existență în care s-ar confrunta cu abandonul (prin plecarea iubitului ei cu regimentul său), cu marginalizarea și anatemizarea din partea confrăților ei datorită contactului în afara castei.

Rolurile alese de mine se află sub egida coloraturii, specifică tipologiei mele vocale. Soprana de coloratură se distinge de celelalte soprane prin agilitate, pasaje *staccato*, *appogiatura*, rulade, *acciaccatura*, efecte de *messa di voce*, game rapide, salturi ce se întind pe două octave sau mai multe, triluri și cadențe strălucitoare. Paginile muzicale închinată coloraturii sunt de o frumusețe și bravură care nu și-au diluat impactul asupra publicului de-a lungul timpului, dimpotrivă, sunt mereu solicitate pe scenele lumii.

Cuvinte cheie

Philine Olympia, Lakmé, Le Feu , soprană de coloratură